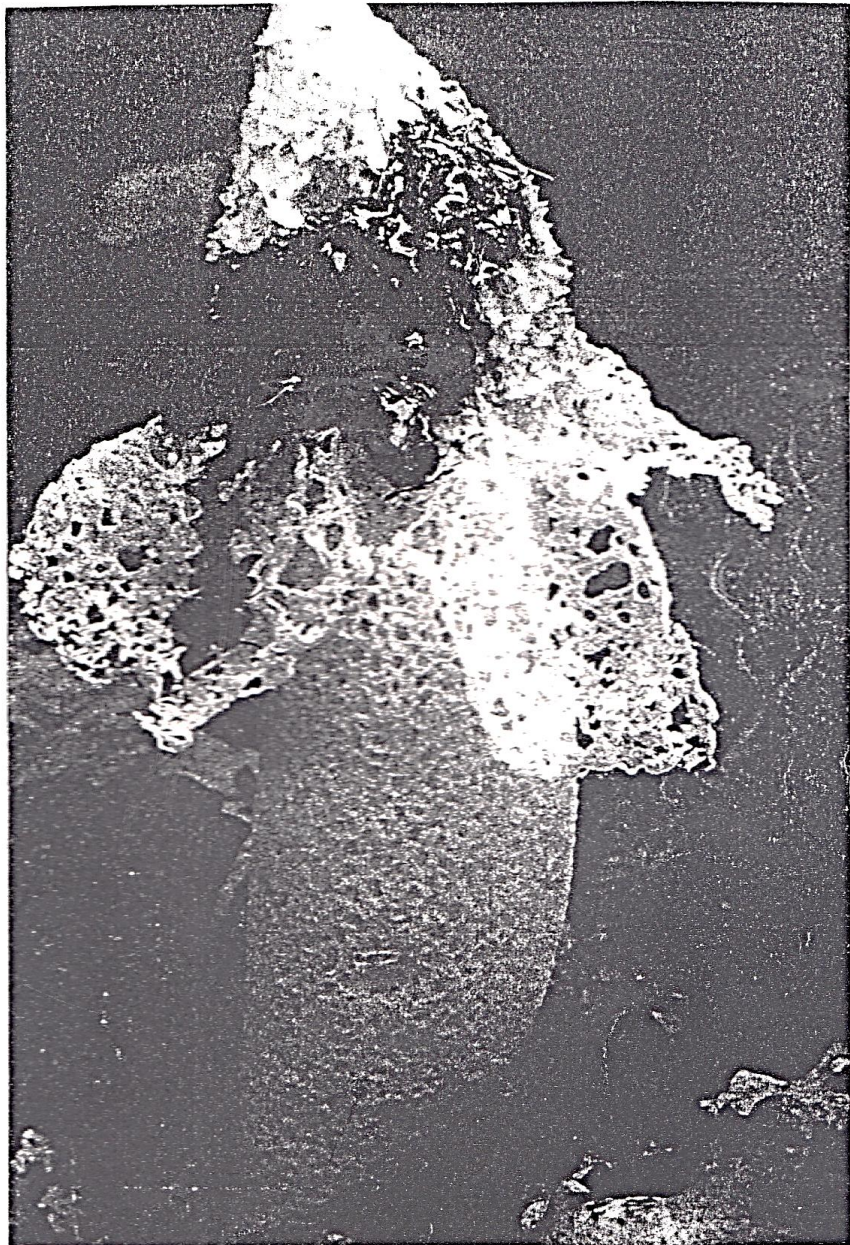

PSL-Nieuws

Een uitgave van de Paddestoelen Studiegroep Limburg

P. H. KELDERMAN
HERKENBROEKERWEG 23
6301 EG VALKENBURG

Jaargang 4, Nummer 1
Januari 1997

Van de redactie

Gedurende het afgelopen jaar heeft de PSL een ruim aantal nieuwe leden mogen verwelkomen, en hoewel er ook enige afvielen mag het bestand van zo'n 15 actieve en zo'n 20 af en toe actieve leden zich best laten zien. Er werden heel wat activiteiten ondernomen, zoals deelname aan de inventarisatie van de venlose Grootte Heide, en natuurlijk het Westerwaldweekend. Het nieuwe jaar belooft zelfs nog meer goeds te brengen. Daarom vanaf deze plek al veel leesplezier.

Inhoud

2	Van de redactie	
3	Activiteitenagenda	
5	Jaarverslag 1996	Piet Kelderman
8	Literatuurzoekservice	
9	Formulieren voor macrobeschrijvingen	
13	Paddestoelen in het Leudal: voor elk wat wils	Gerard Dings
15	Verslag van het weekend Westerwald	Paul Jennen
17	Nieuwe Parasolzwammen voor Limburg (I)	Piet Kelderman
19	Een bijzonder Breeksteeltje	Piet Kelderman

Bij de voorplaat: de Gesluierte Darne (*Phallus duplicatus*) uit Middenlimburg, foto Gerard Dings

PSL-Nieuws is de nieuwsbrief van de Paddestoelen Studiegroep Limburg, één van de studiegroepen van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Doelstelling van deze nieuwsbrief is het bevorderen van het publiceren over paddestoelen in de ruimste zin des woords. Hij verschijnt eenmaal in eenmaal het voorjaarsseizoen en eenmaal in het najaarsseizoen.

Kopij is altijd welkom, en kan gestuurd worden naar de redactie:

Paul Jennen
Eisenhowerstraat 531
6135 BG Sittard

Voor de inhoud van het ondertekende artikel blijft de auteur verantwoordelijk.

De activiteitenagenda van de PSL

Het belangrijkste nieuws is zeker het ontwikkelen van mycologische activiteiten in Noord-Limburg. Door de toch vrij grote afstanden in onze provincie, en vanwege het feit dat de PSL in het verleden niet veel activiteiten ontplooidde in het noorden van Limburg, bestond de behoefte om deze leemte op te vullen. Een groep paddestoelliefhebbers rond Peter Verheesen zal hier de schouders onder gaan zetten.

Voor PSL-Nieuws is hier de taak weggelegd om een echt contactblad te zijn, om de diverse activiteiten te coördineren zodat elk lid optimaal kan profiteren.

Paddestoelcursus

In de herfst van dit jaar zal Peter Verheesen voor het IVN een paddestoelencursus organiseren, bestaande uit vier theorieavonden en twee veldexcursies. Behandeld zullen worden vormenrijkdom, determinatiekenmerken, leefwijze (biotoop, substraat, symbionten), toepassingen van paddestoelen en natuurbeheer.

Plaats: Gemeenschapshuis te Oostrum

Data: theorie op 9 en 23 september, en 7 en 28 oktober, van 20 tot 22 uur,
veldexcursies 27 september naar Kaldenbroek,
11 oktober naar het Meeuwenven, tijd in overleg.

Kosten: f 70,- per persoon

Uw inschrijving kunt u sturen naar:

Consulentschap voor Natuur- en Milieueducatie (IVN)

Postbus 455

6040 AL Roermond

Fax: 0475-337172

Inlichtingen: Peter Verheesen (tel. 0478-692855)

Buiten de cursus zullen nog meer excursies worden georganiseerd, de informatie hierover zal in de PSL-agenda worden opgenomen.

Excursies in het voorjaarsseizoen.

Op basis van de ingevulde lijstjes van excursiewensen is de uiteindelijke keuze bepaald. Er waren vier terreinen met vier voorkeurstemmen en 12 terreinen met drie stemmen. Daarvan worden er in het voorjaarsprogramma 2 respectievelijk 5 bezocht. De andere hopen we in het najaar te bezoeken.

Datum	Excursieterrein	Plaats en tijd samenkomst	Gids
5 april	Bunder-/Elsloobos	10.30 Station Beek-Elsloo	Jo Bollen en Tonny Jetten
26 april	Meinweg Roermond	10.30 P-plaats station Roermond	Gerrit van Tongeren en Gerard Dings
10 mei	Hochter Bampd	10.30 oostzijde station Maastricht	Leo Spoommakers
31 mei	De Rolle	10.30 station Sittard	Paul Jennen
14 juni	Savelsbos Gronsveld	10.30 oostzijde station Maastricht	Hans Crutzen
28 juni	Sousberg en omgeving	10.30 station Valkenburg	Piet Kelderman
12 juli	Putberg Voerendaal	10.30 station Heerlen	Wiel Simons (onder voorbehoud)

Verder willen we alvast de volgende excursies onder uw aandacht brengen:

14 september	Groote Heide Venlo	Samenkomst 14.00 station Venlo	Peter Verheesen
20 september	Hoogbos Mheer	9.30 kerk te 's-Gravenvoere (België)	Luc Lenaerts/Piet Kelderman

Deze laatste excursie staat in het teken van Lepiota's

Indien u naast de geplande excursies nog andere terreinen wilt bezoeken, dan kunt u altijd informeren of er nog meer belangstellenden zijn. Bij deelname aan een excursie dient u van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (043-6016055). Dit voorkomt misverstanden (bijvoorbeeld vervallen excursie door weersomstandigheden) en onnodig wachten.

Schinveldse Bossen

Op deze plek willen we speciale aandacht vragen voor het volgende: de Vereniging voor Natuurmonumenten gaat een (nieuw) beheersplan opstellen voor de Schinveldse Bossen. Er is ook gevraagd of er aandacht aan de paddestoelen kon worden besteed. Aangezien de Schinveldse bossen in de "enquete" ook al 3 voorkeurstemmen kregen, zullen er in het najaar één of meer PSL-excursies in het programma worden opgenomen. Tevens willen we graag stimuleren om nu in het voorjaar enkele malen te gaan, bijvoorbeeld op 30 april en/of 8 mei. Geïnteresseerden kunnen hierover contact opnemen met Paul Jennen, tel. 046-4585503. We moeten hierbij natuurlijk opmerken dat het nodig is om oude gegevens te combineren met nieuwe van dit jaar om een voldoende duidelijk beeld te kunnen krijgen van de mycoflora en eventuele veranderingen. Wij hopen dat deze ontwikkeling, na bv. projecten als de Beegderheide en de Groote Heide, verder zal bijdragen aan een soort integratie van de mycologie, en de daarbij vrijkomende gegevens, in zaken als natuurbeheer.

Practicumavonden

Deze zijn bedoeld voor het bekijken, bediscussiëren en determineren van vondsten, leren microscoperen, enzovoorts. De avonden worden gehouden in het IVN-zaaltje onder de bibliotheek van Ransdaal, aan de Ransdalerstraat 64.

De data zijn: 17 april, 15 mei, 19 juni en 17 juli.

Graag zouden we het op deze plek willen stimuleren om op de practicumavonden korte voordrachtjes te houden over een mycologisch onderwerp. Dit kan variëren van een interessant terreintje dat u vaker bezoekt, met dia's en/of foto's, of een bepaald geslacht, of een microscopische ontdekking enz. Voorstellen kunnen worden doorgegeven aan de secretaris (tel. 046-4585503) die ervoor zal zorgen dat dit voorstel de leden op tijd bereikt. Achtergrond van dit voorstel is, dat mensen die van ver moeten komen of niet elke keer kunnen komen op deze manier beter en efficiënter kunnen kiezen.

Microscopeeravonden

Door Piet Kelderman zullen twee microscopeeravonden worden georganiseerd. Op deze avonden zullen worden behandeld o.a. het maken van preparaten, het gebruik van enige chemicaliën en het herkennen van diverse microscopische structuren (parafysen, etc.) nodig voor het determineren van paddestoelen. Data: 20 februari en 20 maart, om ±half acht. Gelieve vooraf te bellen (tel. 043-6016055).

Jaarverslag van 1996: eind goed, al goed!

Piet Kelderman

Het leek er op dat we in 1996 een herhaling gingen krijgen van het vorig jaar. Tot ongeveer half september was het droog en op paddestoelgebied niet best. Daarna kwam er echter abrupt een kentering ten goede. In het nu volgende overzicht van de excursies kunt u lezen welke hoogtepunten ons bereid werden.

In het Elsloobos werd gestart met de excursies, en wel pas op 6 april, gezien de slechte ervaringen in de voorafgaande jaren. Onder leiding van Jo Bollen werden er een 50-tal soorten waargenomen. Opvallende vondsten die dag waren: de altijd mooie *Sarcoscypha coccinea* s.str. (Rode kelkzwam), op een plaats talrijk *Melastiza chateri* (Gewoon korthaarschijfje) en natuurlijk weer *Pachyella violaceonigra*, de soort heeft net niet het Overzicht van de Paddestoelen in Nederland gehaald! De vondst van *Peziza lividula* (Loodgrijze bosbekerzwam) is reeds onder de aandacht gebracht in PSL-Nieuws nummer 2 van 1996. Als je eenmaal weet waar je *Pezizella gemmarum* (Peppelknopschotelkje) moet zoeken, nl. op afgefallen knopschubjes van Populier, blijkt dat je deze kleine ascomycet wel overal kan tegen komen.

Op 13 april werden de Kathagerbeemden nabij Nuth bezocht in samenwerking met de NMV. Het was mooi weer maar ijsig koud en droog. Het aantal soorten (30) in dit normaal vochtige terrein viel dan ook tegen. De meest in het oog springende soorten hier waren *Helvella queletii* (Grote schotelkluiszwam), die zijn Nederlandse naam zeker geen eer aandeed gezien het gedrongen en verwrongen aanzien van het vruchtlichaampje dat vanonder een populierenblad tevoorschijn kwam. Voorts kwam *Mollisia benesuada* vrij talrijk voor op afgefallen takjes van Alnus. Ook leuk was *Polyporus tuberaster* (Fanjeporiezwam) op hetzelfde substraat.

Gezien het succes in het voorafgaande jaar wilden we wel eens weten of het ook in het voorjaar de moeite waard zou zijn het Hoogbosch nabij Mheer te bezoeken. Op 20 april waren wij daar, maar het was helaas te droog voor een behoorlijk aantal soorten. Toch het vermelden waard waren: *Vuilleminia coryli* op een dode Hazelaar-tak, volgens het Overzicht slechts éénmaal in Nederland verzameld (helaas raakte het materiaal zoek) maar misschien wordt hij vaak niet herkend. Verder nog *Peniophora muda* (Roodgrijze schorszwam).

Op 11 mei trok een delegatie naar de Brunssummerheide. Ook hier stonden weinig soorten, buiten *Corioloropsis trogii* (Bleke borstelkurkzwam) en *Mitrella paludosa* (Mijtertje) weinig spectaculairs.

18 mei werd het Leudal nabij Haalen bezocht met als goede gids Gerard Dings. Interessant waren hier *Plicaturopsis crispa* (Plooiwaaierzwam), staat nog als zeer zeldzaam te boek in het Overzicht, wat toch wel wat verbaast daar het ons sinds 1989 van vrij veel km-hokken in Limburg bekend is, en *Skeletocutis amorphia* (Witwollige dennezwam), volgens het Overzicht ontbrekend in het Fluviaat district, nu bij deze dan.

Het natuurreservaat "Hochter Bampd" werd voor het eerst met een bezoekje vereerd op 25 mei. Door het droge weer lieten veel fungi het afweten. Gehoopt was op een groot aanbod van ascomyceten maar helaas. Wel werden er een 4-tal Conocybes genoteerd t.w. *C. aporos*, *C. filaris*, *C. semiglobata* en *C. rickenii*.

Op 1 juni meldt Jo Bollen de vondst van *Melanoleuca verrucipes* (Spikkelsteelveldridderzwam) langs een weg in het Elsloobos nabij Elsloo. De Rode Lijst meldt deze soort als met uitsterven bedreigd.

Op 2 juni werd het natuurreservaat "t Hout" te Susteren bezocht. Alhoewel het behoorlijk droog was, kwamen er toch nog een 70-tal soorten op de lijst, o.a. *Peziza ampliata* (Voddebekerzwam), *Mycena niveipes* (Rivierbosmycena) en *Fimaria theioleuca* (Geel mestbekertje) samen met *Lasiobolus papillatum* (Dwergborstelbekertje), broederlijk naast en doorelkaar op ree-keutels, de eerste is zeer zeldzaam, de tweede zeker niet algemeen.

De "Kwakkerpoel" en directe omgeving te Wijlre stond op 22 juni op het programma. Door de zeer lage waterstand deed de poel zijn naam geen eer aan. Het aantal paddestoelen dat de lijst haalde was gering. Toch nog een leuke vondst was, op een wilgetakje, *Lachnum pudibundum* (Wilgefranjekelkje). Volgens het Overzicht zeldzaam maar mogelijk vaak over het hoofd gezien. Bij gebrek aan fungi werd de nabij gelegen "Dolsberg" nog bezocht, maar op mooie vergezichten en een plensbui na viel er niet veel te beleven.

Volgens het programma was op 14 juli het "Spaubekerbos" aan de beurt nabij het gelijknamig dorpje. We waren er inderdaad, maar niet voor lang. Aan de ene kant was het te droog en aan de andere kant was een vertrekreden de overdaad aan hondepoep die het zoeken naar paddestoelen vergalde. Verhuizen naar het nabij gelegen vochtiger terrein langs de Geleenbeek, deels bedekt met mijnsteenslik, leek ons aantrekkelijker. Bij de ongeveer 100 soorten die die dag werden genoteerd, ontbrak natuurlijk niet *Pisolithus arhizus* (Verfstuifzwam) en *Geopora arenicola* (Zandputje), typisch in onze regio op mijnafval.

Op 13 augustus vindt Hans Crutzen te Vaals *Boletus queletii* (Gladstelige heksenboleet) op een kalkrijk plekje (in Vaals zeldzaam) onder of nabij oude bomen in een particuliere tuin.

Omdat het al een paar dagen flink geregend had, togen wij onder leiding van Hans Crutzen op 31 augustus met goede moed naar het "Schweibergerbos" bij Mechelen. De fructificatie was nog niet echt op gang gekomen, maar toch werden er nog een 14-tal Russula's gevonden, en noteerden we ongeveer 160 soorten in totaal. Echte uitschieters waren *Macrolepiota mastoidea* (Tepelparasolzwam), zelfs op drie verschillende plaatsen, en *Leucoagaricus sericatellus* (Tweesporige champignonparasol). Op een klein kortgrazig *Hygrocybe*-graslandje werden we verrast door *Hygrocybe punicea* (Granaatbloemwasplaat) en *H. aurantioviscida* (Hooilandwasplaat) plus nog *Entoloma serrulatum* (Zwartsneesatijnzwam) en vrij talrijk *E. chalybaeum* (Blauwplaatstaalsteeltje). Dit graslandje zag er veelbelovend uit zodat we meteen besloten deze lokatie nogmaals te bezoeken op een wat later tijdstip.

7 augustus was het een "tussendoortje" in het Elsloobos, op aanraden van Jo Bollen, die nogal wat *Lepiota*'s gezien had. Exclusief de *Macrolepiota*'s werden er een 20-tal soorten uit dit geslacht genoteerd en verzameld. Zeer bijzonder was de vondst van *Lepiota brunneoincarnata* (Gegordelde parasolzwam) zeer zeldzaam in Limburg, *Leucoagaricus marriagei* (Gespikkelde champignonparasol), in Nederland alleen bekend uit dit bos (beide zijn niet opgenomen in "Parasolzwammen in Zuid-Limburg") en *Leucoagaricus gauguei* (Lilavezelige champignonparasol), de derde vondst van Nederland. Ook bijzonder was de vondst van *Limacella vinosorubescens* (Wijnrode kleefparasol) en altijd leuk natuurlijk *Marasmius cohaerens* (Hornsteeltaailing) niet alleen macroscopisch maar zeker ook microscopisch fraai.

In het Danikerbos te Geleen op 14 september was Henk Henczyk onze gids. Ongeveer 125 soorten haalden hier de aantekenlijst. De relatief jonge aanplant op een oud vuilnisstort bleek de meeste soorten te herbergen. Opvallend was het talrijke voorkomen van *Lepiota subincarnata* (Vaalroze parasolzwam). Interessant was dat de door M. Bon als apart beschreven soort *L. josserandii*, door mij als synoniem beschouwd met *L. subincarnata* (Kelderman 1992 in Parasolzw. in Z.-Limburg), doorelkaar op de diverse mycelia te vinden was. Opvallend ook het veel voorkomen van *Mycena rosea* (Heksenschermpje) en de vondst van *Coltricia confluens* P.J.Keizer (Plakkaattolzwam). Ook de al eerder door Henk gesignaleerde *Mutinus ravenelii* (Roze stinkzwam) viel te bewonderen, volgens het Overzicht nog als "ontbrekend in Zuid-Limburg" te boek staand! In de hogere bosgedeeltes was het vrij droog hetgeen dan ook weinig soorten opleverde.

Op 19 september liet Gerard Dings ons *Gyroporus cyanescens* (Indigoboleet) zien, verzameld nabij Haelen. Niet veel later meldt hij, vergezeld van enkele opnames (zie voorpagina), een vondst in Midden-Limburg van *Phallus duplicatus* (Gesluierde dame). De soort werd tot nu toe alleen, maar dan nog zeer zelden, aangetroffen in het binnenduigebied in Nederland.

Het was vooral te danken aan een telefoontje van Luc Lenaerts dat we een "midweek-excursie" inlasten op 23 september in het dal aan de voet van het "Hoogbos" gelegen op de grens van België en Nederland.

Hans Crutzen en samensteller dezes vonden de door Luc eerder gesignaleerde, zeer zeldzame *Lepiota ochraceofulva* (Okerbruine parasolzwam). Deze is niet bekend uit België en volgens het Overzicht slechts éénmaal gevonden nabij Elsloo, maar zie verder in dit nummer. Buiten deze vondst kwamen er nog 23 andere soorten uit het geslacht *Lepiota* s.l. voor die dag. De zeldzame *Inocybe bongardii* var. *bongardii* (Geurende vezelkop) stond hier ook te pronken, naast een 100-tal andere soorten.

Op 28 september was Paul Jennen aan de beurt om ons rond te leiden in "De Rolle", oude kleiputten, nu deels visvijvers, en direct aanleunend aan het bosgebied nabij Limbricht. Met 175 soorten was het kwantitatief

gezien een beste excursie. Opvallende soorten waren hier *Cortinarius pulchripes*, *C. uliginosa* (Kopperode gordijnzwam), *Leucoagaricus georginae* (Glinsterende champignonparasol), *Inocybe agaridii* (Geringde viltkop), *Lepiota felina* (Panter parasolzwam) en *Pyronema omphalodes* (Spinragkuddeschijfje).

Diezelfde week vond Hans, wederom in Vaals, op een plekje waar nog een beetje kalk dagzoomt, *Lycoperdon echinatum* (Stekelige stuifzwam), *Mycena rosea* en op een wat rommelige stikstofrijke plaats *Phaeolepiota aurea* (Goedhoed).

Het bezoek aan "Hochter Bampd" op 12 oktober met als gids Martine Lejeune viel eigenlijk een beetje tegen met ongeveer 100 soorten. De vrij droge omstandigheden en de lage (grond)waterstand waren hieraan mogelijk debet. Uitschieters waren *Entoloma sodale* (Bleekbruin staalsteeltje), *Psilocybe luteonitens* (Strogele stropharia), *Scutellinia subhirtella* ss Kullman (Broekboswimperzwam) en *Agaricus impudicus* (Panterchampignon). Met zijn gras(grind)vlaktes, dijken en wilgen-ooibosjes zou men meer mogen verwachten. De verdere inventarisatie kan in fasen verlopen, met speciale aandacht voor de beukenallee op de dijk van de Zuid-Willemsvaart of de graslandjes op zand en grind met hun bosschages, of alleen het wilgen-ooibos, dit alles zo mogelijk bij optimale omstandigheden.

In verband met het onderzoek op de Groote Heide bij Venlo verricht door het Natuurhistorisch Genootschap, t.b.v. het opstellen van een integraal beheersplan, werd ook medewerking van onze werkgroep gevraagd. Een flinke delegatie was dan ook aanwezig. Interessante vondsten hier waren *Russula torulosa* (Appelgeurrussula), volgens het Overzicht na 1981 niet meer in Nederland waargenomen, *Conocybe striaepes* (Bundelbreeksteeltje) zeer zeldzaam in Limburg, en *Tephroclybe tylicolor* (Kleine grauwkop). In een later artikel zal uitgebreid worden teruggekomen op dit nog te verschijnen beheersrapport.

Op 26 oktober was Martin Zilverstand onze gids op de "Kaffeberg" te Kerkrade. Een ieder was verrast door de uitgestrektheid van het terrein en de mooie beukenopstand en andere fraaie gedeeltes. Ruim 130 soorten haalden de lijst, o.a. *Phaeolus schweinitzii* (Dennevoetzwam), altijd een mooie vondst. Zeker leuk was onder Beuk de op de Rode lijst staande *Cortinarius lividochraceus* (Rimpelige gordijnzwam).

Beschreef Giel Gatzen vorig jaar de vondst van *Volvariella surrecta* (Parasietbeurszwam) voor Noord-Limburg, het zuiden heeft nu ook zijn vondst, Jo Bollen vond hem eind oktober in het Elsloobos.

De excursie van 9 november op de kanaaldijken tussen Elsloo en Bunde ging niet door omdat de terreinen niet begraasd waren. Als alternatief werd gekozen voor *Hygrocybe*-graslandjes in het uiterste zuid-oosten. Een bezoekje aan het hierboven reeds genoemde graslandje nabij Mechelen ging niet door omdat op dat moment zo'n 40 à 50 runderen graasden op dit toch al kleine graslandje, met als gevolg het aanzien van een omgeploegde akker! Een drietal kortgrazige weijtjes nabij Cottessen werden bezocht. Hoewel al enige tijd deze terreinjes regelmatig door ons worden geïnventariseerd, lagen deze weilanden er nu optimaal bij, wat resulteerde in een mooie vondstenlijst met 12 soorten wasplaatjes met als bijzonderheid *Hygrocybe unguinosa* (Grauwe wasplaat) in drie km-hokken en telkens nieuw daarvoor. Ook nog een 6-tal *Entoloma*'s waaronder *Entoloma turci* (Rozevoetsatijnzwam) en de ernstig bedreigde, al sinds 1984 niet meer in Nederland gevonden *E. scabiosum* (Gespleten satijnzwam) die tijdens een noodzakelijke sanitaire stop door één van de deelnemers vanonder een Eik gevonden werd. Verder *Geoglossum glutinosum* (Kleverige aardtong) en *G. umbratile* (Slanke aardtong) en *Clavaria krieglsteineri* (Leemknotzwam), een nog niet uit Limburg gemelde soort. En wel erg bijzonder was *Conocybe lenticulospora* (Paardevijgbreeksteeltje), slechts bekend van één plaats in Nederland n.l. Terschelling. In hoeverre er hier sprake was van 'n "paardevijg" als substraat is onduidelijk maar het was zeker niet onmogelijk. Misschien komt de soort ook op rundermest voor. (Zie ook het artikel verderop in dit nummer.)

Tot slot meldde Henk Hillegers *Tulostoma brumale* (Gesteelde stuifbal) op een graslandje te Bemelen en op een deel van de St. Pietersberg op Belgisch gebied. Tot nu toe was deze soort in Limburg alleen bekend van een lokatie nabij Wylre. Aan het eind van deze opsomming, op de laatste dag van 1996 en met enige weemoed terugdenkend aan een toch wel mooi seizoen, terwijl nu buiten de sneeuwvlokken reeds een dik tapijt gevormd hebben en nog gestaag neerwarrelen, hoop ik dat 1997 eveneens vruchtbaar moge wezen.

Literatuurzoeks-service van de PSL

Op voorstel van Peter Verheesen zal de PSL een soort literatuurzoeks-service invoeren. De opzet hiervan is om mycologische literatuur in brede zin toegankelijk te maken voor leden van de PSL. Indien bv. een bepaalde groep nader bestudeerd gaat worden binnen de PSL, of indien voor de studie van een bepaalde soort, groep of verschijnsel nadere literatuur gewenst is, dan kan deze wens doorgegeven worden aan de redactie (zie pag. 2). Bij een voldoende groot aantal wensen of eerder, bij dringende verzoeken, zal iemand "op pad worden gestuurd" tegen vergoeding van de reiskosten, zodat dan alleen de leen- en/of kopieerkosten overblijven.

Voor het succes van dit voorstel zijn natuurlijk twee zaken van wezenlijk belang. Ten eerste moet er voldoende belangstelling voor bestaan: laat dus al uw literatuurwensen horen! Ten tweede moet er heel af en toe iemand een dag vrije tijd opofferen om de literatuur bij elkaar te zoeken. Dit zal enkele keren per jaar zijn, zodat indien bij toerbeurt wordt gewerkt, iedereen slechts eens in de paar jaren op pad hoeft.

Speciale aandachtsgroep: houtzwammen

Inhakend op het bovenstaande willen we hier het voorstel herhalen zoals gedaan op de nieuwjaarsbijeenkomst, namelijk het nader bestuderen en leren kennen van de paddestoelen die op hout groeien. Vanwege de enorme diversiteit binnen deze groep is het niet zo zeer de bedoeling een taxonomische groep af te bakenen, als wel om ervaring op te doen met grote groepen paddestoelen die vaak weinig tot geen aandacht krijgen, met name Korst- maar ook Trilzwammen. Daarnaast is het zeker zo belangrijk om meer te weten te komen omtrent ecologische aspecten:

- hoe strikt is de voorkeur voor bepaalde houtsoorten en/of dikte van het substraat
- is er een opeenvolging te herkennen in de soorten van een stam, voor wat betreft vestiging en/of fructificatie
- kunnen biotopen gekenmerkt worden door hun houtzwammenflora, enzovoorts.

Voor het bestuderen van deze groep is natuurlijk literatuur nodig. De volgende literatuur is in het bezit van de PSL, danwel van individuele leden, en zal mogelijk kunnen worden gebruikt voor de studie:

W. Jülich: Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze, Kleine Kryptogamenflora, Bd. IIb/1

D. Tjallingii-Beukers, Het geslacht *Pholiota*

P.-J. Keizer, Houtzwammentabel

H. Jahn, Die resupinaten *Phellinus*-Arten in Mitteleuropa

-, Mitteleuropäische Porlinge

-, Pilze die an Holz wachsen

-, Sterioide Pilze in Europa

M. Enderle, Die Gattung *Hypoxylon* im Ulmer Raum

-, Pilze auf Holz

R.A. Maas-Geesteranus, The genera *Irpex* and *Steccherinum*

Bourdot & Galzin, Hymenomycètes de France

Ellis & Ellis, Microfungi on Landplants

Breitenbach & Kränzlin, Pilze der Schweiz, Band 2

Formulieren voor macroscopische beschrijvingen

Op de vier middenpagina's van PSL-Nieuws vindt u een aantal macrobeschrijvingsformulieren die hopelijk bijdragen aan het goed bekijken en documenteren van paddestoelen. Zij zullen dan ook gebruikt gaan worden tijdens en na excursies. Oefen eens met eenvoudige soorten die u al kent, en kijk in de literatuur na of u alle belangrijke dingen genoteerd hebt. Dit is zeer leerzaam. Alvast succes!

Plaatjeszwam (inclusief Boleten)

- Tekening of foto
- Vindplaatsgegevens en groeiwijze
 - Verzameld door _____
 - Datum _____
 - Vindplaats: naam terrein _____
uur/km-hok, coördinaten _____
 - Habitat _____
Voornaamste plantengroei _____
Substraat/organisme _____
 - Groeiwijze solitair/groepen/bundels _____
 - Herbariumcode _____
 - Bijzonderheden _____
- Hoed jong oud
 - Afmetingen _____
 - Vorm _____
rand _____
bult/verdieping _____
 - Kleur _____
Hygrofaan/ _____
waterig gevlekt _____
 - Bedekking (poeder, *slakken*) _____
schubben, slijm, enz.) _____
 - Rand (glad, gescheurd, *gemaakt*) _____
overhangend, enz.) _____
 - Bijzonderheden _____

9

Gaatjeszwammen (polyporen in brede zin)

- Tekening of foto
- Vindplaatsgegevens en groeiwijze
 - Verzameld door _____
 - Datum _____
 - Vindplaats: naam terrein _____
uur/km-hok, coördinaten _____
 - Habitat _____
Voornaamste plantengroei _____
Substraat _____
rottingstoestand _____
beschorst/ontschorst hout _____
in holtes/ op zaagvlakken? _____
dikte _____
Organisme _____
 - Groeiwijze solitair/in groepen/anders _____
 - Herbariumcode _____
 - Bijzonderheden _____
- Hoed
 - Afmetingen (breedte/hoogte/diepte) _____
 - Vorm (hoef-, consolevormig enz.) _____
in doorsnede (plat, driehoekig enz.) _____
bultig, verdiept _____
 - Rand scherp/stomp, glad enz. _____
 - Kleur _____
 - Oppervlak (rimpelig/glad/bobbelig enz.) _____
 - Bedekking (schubben, vezels enz.) _____
 - Bijzonderheden _____

- Lamellen (buisjes) jong oud
 - Kleur _____
 - Aantal plaatjes/aantal buisjes/mm _____
aantal tussenplaatjes _____
 - Snede/poriën kleur _____
vorm (gaaf/gewimperd,...) _____
 - Vorm (smal, buikig,...) _____
 - Aanhechting (vrij, aflopend,...) _____
 - Adertjes, anastomosen _____
 - Bijzonderheden _____
- Steel
 - Afmetingen *2/2* _____
 - Vorm _____
 - Knol _____
 - Beurs _____
 - Ring (*membranen, vlakbij-vezelig*) _____
 - Bekleding (poeder, enz.) _____
 - Kleur _____
 - Aanhechting hoed/substraat _____
- Vlees in hoed en steel (*rookkleuring*)
 - Consistentie _____
 - Kleur (+verandering) _____
 - Geur _____
 - Smaak _____
 - Dikte/holtes _____
- Sporekleur _____
- Kleurreacties met chemicaliën _____

- Buisjes en poriën
 - Kleur van poriën _____
verandering bij beschadiging _____
 - Vorm (rond, lamellig, doolhof) _____
Aflopend, vrij enz. _____
dik/dun _____
aantal/mm _____
 - Rand van poriën glad, gewimperd enz. _____
 - Hoogte van buisjes _____
in meer lagen? _____
 - Bijzonderheden _____
- Steel (indien aanwezig)
 - Aanhechting zijdelings/ excentrisch/centraal _____
 - Afmetingen _____
 - Kleur _____
 - Bedekking (schubben, vezels enz.) _____
 - Bijzonderheden _____
- Vlees
 - Consistentie _____
 - Dikte _____
 - Kleur (Hoed/steel) _____
 - Geur _____
 - Smaak _____
 - Bijzonderheden _____
- Sporee _____
- Kleurreacties met chemicaliën _____

Korstzwam

1. Tekening of foto

2. Vindplaatsgegevens en groeiwijze

a) Verzameld door

b) Datum

c) Vindplaats: naam terrein

uur/km-hok, coördinaten

d) Habitat

Voornaamste plantengroei

Substraat

rottingstoestand

beschorst/ontschorst hout

in holtes/ op zaagvlakken?

dikte

Organisme

e) Groeiwijze solitair/in groepen/anders

f) Herbariumcode

g) Bijzonderheden

3. Vruchtlichaam

a) Afmetingen

b) Vorm

c) Rand afstaand/ glad/gewimperd, enz.

d) Kleur

randkleur

verkleuring bij druk/beschadiging

e) Oppervlak glad/rimpelig/geaderd/getand/bobbelig etc.

harig?

4. Vlees

a) Dikte

consistentie (leer/kurk/waterig etc.)

b) Kleur

c) Geur

d) Smaak

e) Bijzonderheden (afscheidingen...)

5. Sporenkleur

6. Kleurreacties met chemicaliën

Trilzwam

1. Tekening of foto

2. Vindplaatsgegevens en groeiwijze

a) Verzameld door _____

b) Datum _____

c) Vindplaats: naam terrein _____

uur/km-hok, coördinaten _____

d) Habitat _____

Voornaamste plantengroei _____

Substraat _____

rottingstoestand _____

beschorst/ontschorst hout _____

in holtes/ op zaagvlakken? _____

dikte _____

Organisme _____

e) Groeiwijze solitair/in groepen/anders _____

f) Herbariumcode _____

g) Bijzonderheden _____

3. Vruchtlichaam

vers en vochtig

droog

a) Afmetingen _____

b) Vorm (schelp, veegje, klodder enz.) _____

aanhechting _____

c) Consistentie (kraakbenig, was enz.) _____

d) Kleur hymeniumlaag/buitenkant _____

e) Oppervlak hymenium _____

buitenkant (glad, viltig enz.) _____

f) Bijzonderheden _____

4. Vlees

vers en vochtig

droog

a) Dikte _____

b) Kleur _____

c) Geur _____

d) Smaak _____

e) Bijzonderheden (sap enz.) _____

5. Sporenkleur _____

6. Kleurreacties met chemicaliën _____

Paddestoelen in het Leudal: voor elk wat wils

Gerard Dings

Dit artikel verscheen eerder in 'Rondom het Leudal'.

Wandelend in het Leudal zal, met name in het najaar, geen bezoeker het verschijnsel 'paddestoel' ontgaan. Toch zijn er maar weinig natuurliefhebbers die enigszins de weg weten te vinden in de doolhof van vormenrijkdom die de zwammenwereld vormt. En derhalve laat men dit fascinerende facet der natuur maar liever links liggen of - helaas nog erger - men neemt de titel van het boek 'Kinderen der duisternis' van A. v.d. Ploeg wat al te letterlijk, getuige de vele vernielde exemplaren, die telkenmale ergernis opwekken bij het wél geïnteresseerde publiek. Wellicht wordt deze laatste groep wat groter na het lezen van dit artikel, waarin enkele zeer algemene soorten worden besproken, alsmede enkele min of meer bijzondere vondsten.

Nog één opmerking vooraf: het Leudal is ook als paddestoelengebied beslist meer dan de moeite waard, zowel voor de doorsnee natuurliefhebber als ook voor de 'specialist', dit vanwege de grote soortenrijkdom en de grote aantallen die er op geschikte tijden kunnen worden aangetroffen.

Paddestoelen vind je het hele jaar door, maar zelf verklaar ik het seizoen voor 'geopend' als ik in juni de typische geur van de Grote stinkzwam (*Phallus impudicus*) gewaarword. De paddestoel komt in enkele uren tijd uit het zgn. duivelsei tevoorschijn. De kop is bedekt met een groenachtige slijmlaag (gleba) die verantwoordelijk is voor de doordringende aasgeur. Vliegen komen graag snoepen van dit miljoenen sporen bevattende slijm, dat uiteraard ook volop aan poten en dergelijke blijft plakken, waardoor de verspreiding van de sporen gewaarborgd is.

Vanaf de tweede helft van juli zijn de Russula's opvallend aanwezig. Als groep zijn deze paddestoelen gemakkelijk te herkennen: het vlees, de plaatjes en de steel (zonder ring) zijn meestal wit(achtig) van kleur en zeer bros van samenstelling (de steel breekt gelijk een bordkrijtje). De hoed is vrijwel steeds fraai gekleurd, maar omdat men juist alle denkbare kleuren kan aantreffen, is determineren op de juiste soort (in Nederland 124 soorten) geen gemakkelijke zaak. In het Leudal is de Geelwitte russula, *Russula ochroleuca*, algemeen.

Ongeveer gelijktijdig met de Russula's maken ook verschillende boletesoorten hun opwachting. Boleten verschillen van 'gewone' paddestoelen doordat ze aan de onderkant van de hoed geen plaatjes vertonen, maar kleine gaatjes (poriën, de uiteinden van de buisjes), die tezamen wel iets van een spons weghebben. (Tip: neem op uw wandeling eens een spiegeltje mee waarmee u de onderkant van de hoed kunt bekijken, zonder de paddestoel te beschadigen.)

In het Leudal zijn Eekhoornjesbrood, *Boletus edulis*, en Kastanjeboleet, *Xerocomus badius*, wel de meest voorkomende Boleten. Wie zijn ogen echter goed de kost geeft, kan ook andere soorten aantreffen, zoals de Kostgangerboleet, *Xerocomus parasiticus* (zie Figuur 1). Deze Boleet parasiteert op de Aardappelbovist, *Scleroderma citrinum*, een stuifzwam die bij ons wel zeer algemeen is en door vrijwel niemand over het hoofd wordt gezien, omdat hij bij bosjes tevoorschijn komt, ook op de wandelpaden. Aardappelbovisten kunnen vaak het formaat bereiken van een flinke consumptieaardappel. Maar niet wanneer ze zijn aangetast door de Kostgangerboleet. Deze groeit op het vruchtlichaam en haalt met zijn mycelium de voedingsstoffen uit zijn gastheer en zuigt hem als het ware leeg. Zowel in de herfst van '86 en '87 zijn hier Kostgangerboleten gevonden, waarbij één Aardappelbovist het wel erg moest ontgelden: hij (of zij) had maar liefst zéven Boleten in de kost...

In kwantitatief opzicht wedijvert de eerder genoemde Aardappelbovist onder andere met de Krulzoom, *Paxillus involutus*, een bruine paddestoel van de 'gewone' soort (hoed met plaatjes op steel), waarvan er dertien in een dozijn gaan. Toch is juist deze paddestoel gemakkelijk te herkennen, mits u het spiegeltje van daarnet nog bij de hand heeft. Wanneer u daarmee de onderkant van de hoed bekijkt, zie je een duidelijk omgekrulde rand, die kenmerkend is voor deze soort.

Honingzwammen, *Armillaria mellea* hebben in het Leudal massaal bezit genomen van vooral afgehakte boomstompen. De kleur van de hoed, die met fijne schubjes is bedekt, vertoont inderdaad gelijkenis met die van honing, maar dat geldt voor méér paddestoelen, waardoor dit geen waardevol determinatiekenmerk is. Dit geldt wél voor de plaats van het ringetje. Die zit alleen bij deze soort heel hoog om de steel, slechts een paar centimeter onder de hoed, zodat men dit bij laag bij de grond groeiende exemplaren weleens over het hoofd ziet. Honingzwammen treft men ook aan op stammen van nog levende bomen, en dat maakt hen tot gevaarlijke parasieten.

Ook Berkezwammen, *Piptoporus betulinus*, worden tot de parasieten gerekend, alhoewel het vruchtlichaam van deze paddestoel pas verschijnt, wanneer de boom (altijd een Berk) al is afgestorven. Deze paddestoel, die ook in het Leudal heel algemeen is, heeft de vorm van een grote schelp en verder geen steel. De onderkant van de hoed bestaat uit fijne gaatjes, die onder invloed van de zwaartekracht precies verticaal gericht staan. Dat betekent dan ook, dat exemplaren die na het omvallen van de boom gaan groeien een rechte hoek vormen met de eerder op de stam gevormde zwammen.

Aan het eind van dit artikel nog iets voor de fijnproevers (N.b. men neme het woord 'fijnproever' in dezen niet letterlijk!!!), namelijk de Tolzwam, *Coltricia perennis*, een paddestoel die lange tijd niet werd aangetroffen, maar in de zomer van '85 plots vrij talrijk (zo'n 50 exemplaren) in een sparrenbosje tevoorschijn kwam. Ook in de daarop volgende jaren werden (alhoewel beduidend minder) exemplaren van deze soort gevonden. Kijkend naar Figuur 2. heeft men misschien de neiging deze zeer fraaie paddestoel voor een Elfenbankje, *Trametes versicolor*, aan te zien, maar in werkelijkheid is het verschil groot. Zo staat de Tolzwam wel degelijk op een steel (Elfenbankje dus niet) en is de hoed niet vlak uitgespreid maar, vooral bij jonge exemplaren, trechtervormig en zeer fraai gekleurd met okergele en roest- en kastanjebruine ringen. Alhoewel de kleuren na een poosje vervagen, kan men nog lang van deze soort genieten, want meer dan eens worden in de buurt van verse Tolzwammen soortgenoten aangetroffen van het jaar daarvoor.

En mocht u er niet in slagen om tijdens uw wandeling een Tolzwam te vinden, stap dan zo tegen Kerstmis eens een winkel binnen waar spullen voor kerststukjes te koop zijn. Tot mijn niet geringe verbazing trof ik in zo'n zakje 'allerlei' gedroogde Tolzwammetjes aan! Ongetwijfeld afkomstig van oorden, waar de Schepper wat rijkelijker met paddestoelensporen heeft gestrooid dan in ons eigen Leudal...

Dank aan Gerda Stoks, Bert Verstappen en Theo Hekkens voor hun inbreng bij het schrijven van dit artikel.

Figuur 1 De Kostgangerboleet (*Xerocomus parasiticus*) op een Aardappelbovist (*Scleroderma citrinum*)

Verslag van het weekend Westerwald

Paul Jennen

Het heeft enige jaren geduurd, maar afgelopen oktober was het weer zover: een buitenlandse activiteit van de PSL. Om precies te zijn op vrijdagmiddag 18 oktober togen in totaal 9 op paddestoelen beluste PSL-ers naar het plaatsje Winnen in het Westerwald. Eerdere ervaringen van een aantal leden, en het minstens even grote enthousiasme van de anderen, maakten dat de verwachtingen hooggespannen waren.

Het begon dan ook al goed. Bij aankomst tegen de avond, nog vóórdat iedereen goed en wel uit de auto was gestapt, werd het weiland aan welks rand geparkeerd werd al onderworpen aan enkele keurende blikken. En jawel hoor, meteen al drie soorten Wasplaatjes, waaronder het Papegaaizwammetje (*Hygrocybe psittacina*). Over visitekaartjes gesproken!

Toen de zon dan toch te zeer verstek liet gaan, konden de blikken gewend worden naar het pension Schönberger alwaar wij dit weekend zouden verblijven. Dit pension bestond uit twee, eigenlijk gescheiden woningen, één voor de familie zelf, en één voor de gasten. Het gastenverblijf bestond uit twee verdiepingen met twee ruime twee-persoonskamers, een badkamer, en beneden nog een ruime zitkamer met een keukenblok. Onder het genot van speciale kruidenbitter, een lokale specialiteit, werd de rest van de avond onder gezellig gekeuvel en onder de goede zorgen van Irmgard doorgebracht.

De volgende morgen werden we verrast door een werkelijk fenomenaal ontbijt, dat geen enkele wens onbeantwoord liet. Met ronde buikjes togen we op pad met helaas tamelijk druilerig weer. Bij het induiken van het eerste het beste bos, deels sparren- deels beukenbos, werden we verwelkomd door grote aantallen paddestoelen, en wéér niet zo maar een soort: het betrof hier de Stippelsteelslijmkop (*Hygrophorus pustulatus*), in Nederland volgens de Toelichting op de Rode Lijst, een ernstig bedreigde paddestoel, en voor het laatst waargenomen in 1979! Verder werd nog onder Beuk gevonden de Beukemelkzwam (*Lactarius fluens*), de ernstig bedreigde Ivoorzwam (*Hygrophorus eburneus*), de bedreigde Geelvoetfranjehoed

Figuur 2. De Tolzwam (*Coltricia perennis*) van boven gezien.

(*Psathyrella cotonea*), de Zonnerussula (*Russula solaris*), en na determinatie 's avonds bleek ook *Boletus fragrans* gevonden te zijn. In totaal werden overigens maar 9 *Russula*-soorten en 5 Boleten gevonden, iets dat wellicht te wijten is aan het late tijdstip. In het Sparren-gedeelte van het bos werden o.a. gevonden het in Nederland als kwetsbaar aangeduide Sparreveertje (*Pterula multifidata*), de bedreigde *Ramaria abietina*, natuurlijk de Peenrode melkzwam (*Lactarius deterrimus*), de Teervlekkenzwam (*Ischnoderma benzoinum*) en de bedreigde Vleeskleurige korrelhoed (*Cystoderma carcharias*).

Na de lunch werd het zowaar nog droog en mooi weer. Nu werden onder andere gevonden de bedreigde Rimpelige koraalzwam (*Clavulina rugosa*) en bij *Larix*, op verscheidene plaatsen, de uit Nederland verdwenen Lorkeslijmkop (*Hygrophorus lucorum*) en nog veel, heel veel meer moois. 's Avonds werd gegeten in het plaatselijke 'gemeenschapshuis' annex restaurant, alwaar door gigantische en smakelijke porties (bijvoorbeeld een salade als voorgerecht ongeveer ter grootte van een voetbal!) een voortreffelijke nachtrust kon worden gegarandeerd!

De volgende dag viel het weer helaas weer tegen, en in een lichte druifregen werd voor de laatste maal op pad gegaan. En ook nu weer met succes. Op een graslandje werden nog wat Wasplaatjes aangetroffen, waaronder de bedreigde soorten Scharlakenwasplaat (*Hygrocybe coccinea*), altijd weer prachtig, en Weidewasplaat (*Hygrocybe pratensis*). Daarnaast eveneens bedreigd, en in Limburg nog niet op veel plekken gevonden, de Bruine schijntrechterzwam (*Pseudoclitocybe cyathiformis*). In het bos onder Beuk vonden we de schitterende Prachtmycena (*Mycena crocata*) naast in totaal nog 18 soorten *Mycena*, waaronder de ernstig bedreigde Kleefsnedemycena (*Mycena vulgaris*). Verder vonden we de bijzondere *Galerina triscopa* en op liefst drie verschillende plekken de Gele stekelzwam (*Hydnum repandum*), iets waarvoor je in Nederland toch wel wat langer nodig hebt.

Al met al is de vondstenlijst zeer goed te noemen. Het aantal van 197 soorten is wellicht niet extreem hoog voor anderhalve dag excursies, daar staat tegenover dat de kleine soorten, waaronder de ascomyceten met slechts 10 soorten, vrijwel niet aan bod zijn gekomen omdat de vrij slechte weersomstandigheden het niet aantrekkelijk maakten om over de grond te kruipen op zoek naar kleine paddestoeltjes. Niettemin is de lijst zeer interessant als je hem afzet tegen de Nederlandse Rode Lijst: niet minder dan 41 soorten (=21%) staan erop, waaronder 3 soorten die uit Nederland verdwenen zijn! Een buitenlands weekend als dit toont daarom aan bijzonder waardevol te kunnen zijn door de kennismaking met thuis zeldzame soorten.

Figuur De in Nederland ernstig bedreigde Stippelsteelslijmkop (l) en de verdwenen Lorkeslijmkop (r)

Nieuwe Parasolzwammen voor Limburg (I)

Piet Kelderman

Sedert het uitkomen van het boek over Parasolzwammen van Zuid-Limburg, *Lepiota* s.l. in 1992, is weer het een en ander gebeurd. Een aantal soorten kon aan het *Lepiota*-complex in Limburg worden toegevoegd. In enkele afleveringen van PSL-Nieuws zal kort worden ingegaan op deze vondsten. De lezer kan deze bijdrage zien als een voorlopig supplement op eerder genoemde uitgave.

Rond 20 september 1996 werd ik telefonisch getipt door Luc Lenaerts dat er in het Hoogbos nabij Mheer mogelijk *Lepiota ochraceofulva* stond. Pas enige dagen later waren Hans Crutzen en ik in de gelegenheid op zoek te gaan naar deze uiterst zeldzame soort. Het kostte ons eigenlijk weinig moeite de soort te vinden aan de hand van de tips die Luc gaf betreffende de juiste standplaats.

LEPIOTA OCHRACEOFULVA P.D.Orton 1960. Okerbruine parasolzwam.

Afbeeldingen en beschrijvingen:

Bon, M. Flore Mycologique d'Europe 3. Les Lepiotes, p. 77.

Enderle, M. & Krieglsteiner, G. Zeitschrift f. Mycologie, Band 55(1), 1989. P. 80, afb. p. 96.

Candusso, M. & Lanzoni, G. Fungi Europaei 4. *Lepiota* s.l., p. 312, t. 33.

HOED: 30 - 60 mm, convex tot vlak uitgespreid met bultig centrum en verdiept middendeel. Rand jong ietwat ingerold en met enkele velumresten behangen en 1 tot 2 mm over de lamellen heendragend, ouder vaak wat golvend en soms ingescheurd. Centrum gesloten, glad tot zwak fluwelig (aan *L. cristata* herinnerend), roodbruin (Meth. 7D8-7), vlokjes idem, concentrisch geplaatst en aanliggend tot later, vooral nabij de rand, zwak dakpansgewijs afstaand, of wat lichter gekleurd. De vrijkomende ondergrond creme-okker tot licht okkerbruin ($\pm 5C6$ tot $5B6$).

LAMELLEN: ver vrij van de steel, een collariumachtige zone aanlopend, buigig. 1 - 2 korte lamellen per doorlopende lamel, jong creme tot lichtgelig, ouder okergeelachtig. Snede relatief grof, gezaagd, oud plaatselijk wat roodbruin verkleurend.

STEEL: 50 - 65/4,5 - 6,5 mm, cilindrisch tot zwak clavaat, basis meestal wat knollig verdikt, bovenste derde deel met flardige wit-gelige resten van het partiale velum op creme tot creme-okkerkleurige ondergrond, naar de basis vanaf ongeveer de helft met onregelmatige roodbruine gordelzones afkomstig van het universele velum, soms onduidelijk of geheel verdwijnend.

VLEES: eerst vast, dan steel snel hol wordend, creme-gelig, later vooral vanuit de cortexdelen van de steel en basis okerkleurig. Geur wat zurig naar appel.

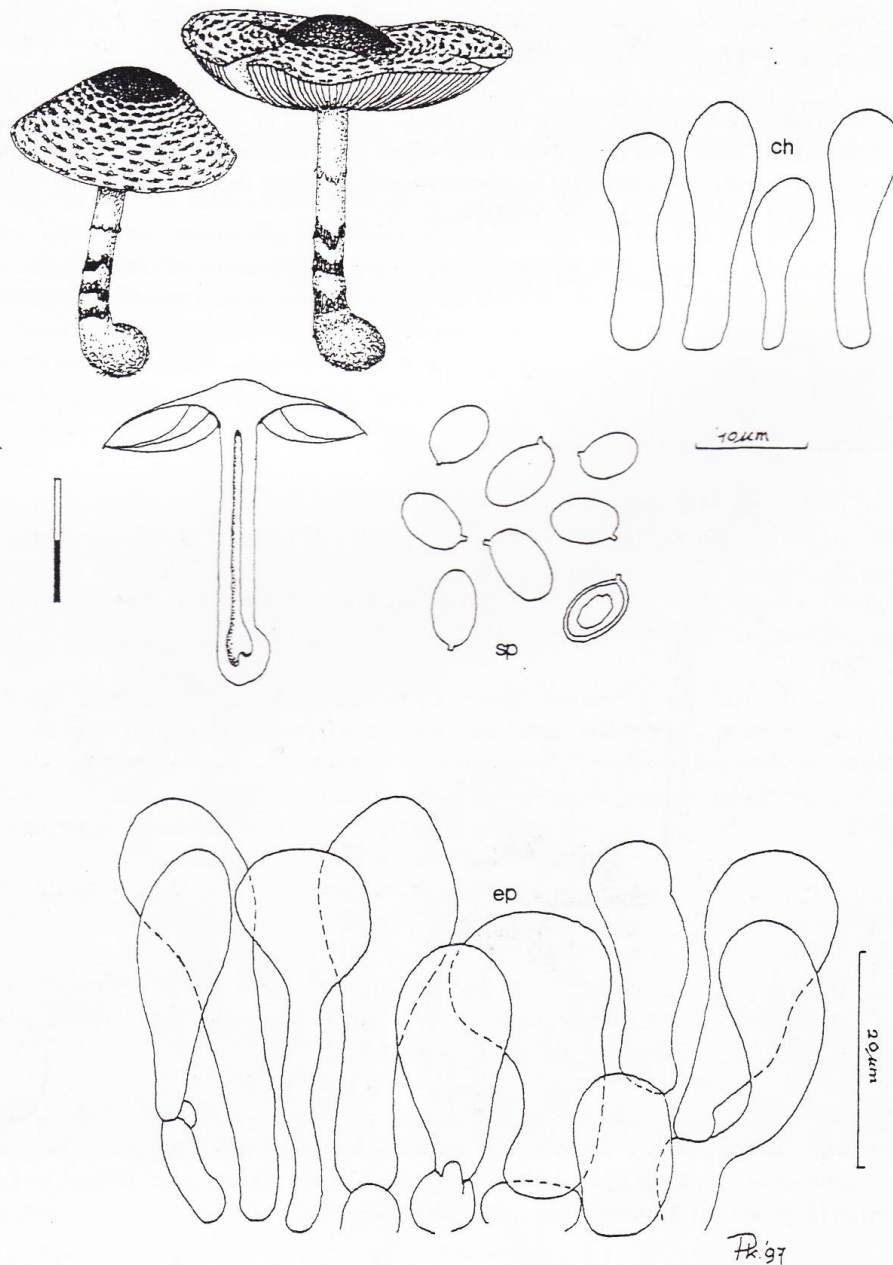
SPOREN: 6,0 - 8,0(9,0) x 4,0 - 4,7(5,0) μm , elliptisch, dextrinoïde. BASIDIEN: clavaat, 4-sporig, 25 - 30 x 6 - 7,5 μm . CHEILOCYSTIDEN: clavaat, soms fusiformig, 17 - 30 x 5,5 - 8 μm . HOEDHUID: bestaande uit een hymeniderm van clavate, soms subsphaeropedunculat cellen van 25 - 75 x 8 - 17 μm .

VINDPLAATSGEGEVENS: Verzameld van twee mycelia op 23 september 1996 in een grub aan de basis van het "Hoogbos", Mheer - St. Gravensvoeren in het Belgische deel van een km-hok op de grens. In humuslaag met veel naaldresten op kleiachtige bodem, mogelijk basisch. Onder Spar (*Picea* sp.) tussen Overblijvend bingelkruid (*Mercurialis perennis*). Leg. 2248/230996/624112 P.K.

Lepiota ochraceofulva is voor België de eerste vondst, voor Nederland de tweede. De soort werd volgens Overzicht Paddenstoelen in Nederland éénmaal gemeld van het Elsloobos te Elsloo, in loofbos onder en nabij

Hazelaar (*Corylus*) en Vlier (*Sambucus nigra*). Deze soort is in Europa overal erg zeldzaam en is bekend van zowel naald- als loofbos. Verwisseling kan plaatsvinden met oudere exemplaren van *Lepiota ventriospora* waarbij de vlokjes op steel en hoed verdwenen zijn. In het O.P.N. staat dat de soort te herkennen zou zijn aan de geelbruine hoedvlokjes, dit is zeker niet juist en misleidend daar er steeds in de literatuur sprake is van roodbruine schubjes!

De soort hoort thuis in de Sectie Lilaceae. (Bij Bon 1993-94 Sectie Felinae, onder-sectie Paralilaceae).

Figuur: *Lepiota ochraceofulva* met sporen, cheilocystiden en hoedhuid (epicutis)

Een bijzonder Breeksteeltje

Piet Kelderman

Tijdens de excursie te Cottessen, gemeente Vaals, van 9 november 1996, werd een wel heel bijzondere vondst gedaan (in het jaaroverzicht 1996 werd deze vondst al even aangehaald).

Op mestrestanten, tussen gras, stonden dicht bijeen vier paddestoeltjes die volgens de kleur van de lamellen, kaneelkleurig, tot de Breeksteeltjes, *Conocybe*, moesten behoren. De hoedkleur week echter geheel hiervan af. Deze was namelijk roodbruin, en miste de zo bekende typisch okergele tinten. Dus rees er twijfel. Onder de microscoop bleek dat de vondst toch thuishoorde in het geslacht *Conocybe*.

Met R. Watling in *British Fungus Flora*, deel 3, 1982 en de uitstekende sleutel van M. Enderle in *Z. f. Mykol.* 57(1) 1992 en beschrijving in *Z. f. Mykol.* 59(1), brachten mij eigenlijk zonder moeite bij *Conocybe lenticulospora.*, zeker door het opvallend kenmerk van de sporen welke in vooraanzicht voornamelijk wat hoekig waren.

Beschrijving van de vondst

Conocybe lenticulospora Watling 1980. (Paardevijgbreeksteeltje)

HOED: 10 -16 mm, 8 - 11 mm hoog, konisch gewelfd tot convex, donker roodbruin tot omberkleurig, naar de rand toe lichter oker-roodbruin, vochtig tot 2/3 doorschijnend gestreept, hygrofaan, verblekend naar koperkleurig tot okergrijs, echter in het centrum donker blijvend.

LAMELLEN: smal aangehecht, zwak buikig, 2,5 - 4 mm breed, kaneelkleurig tot ietwat donkerder kaneelbruin, snede lichter getint.

STEEL: 55 - 56/ 1 - 2 mm, cilindrisch, basis zwak knollig verdikt, donker roodbruin zoals de hoed, aan de top ietwat lichter maar ook lichter lijkend door de fijne berijping.

SPOREN: <20.1.1> 10,5 - 12,5 x 6,5 -7,0 x (vooraanzicht) 7,0 - 8,5 µm, lensvormig in zijaanzicht, ovaal tot elliptisch in vooraanzicht, een groot deel zwak hoekig, met duidelijke kiemporie, 1,5 - 2,0 µm breed.

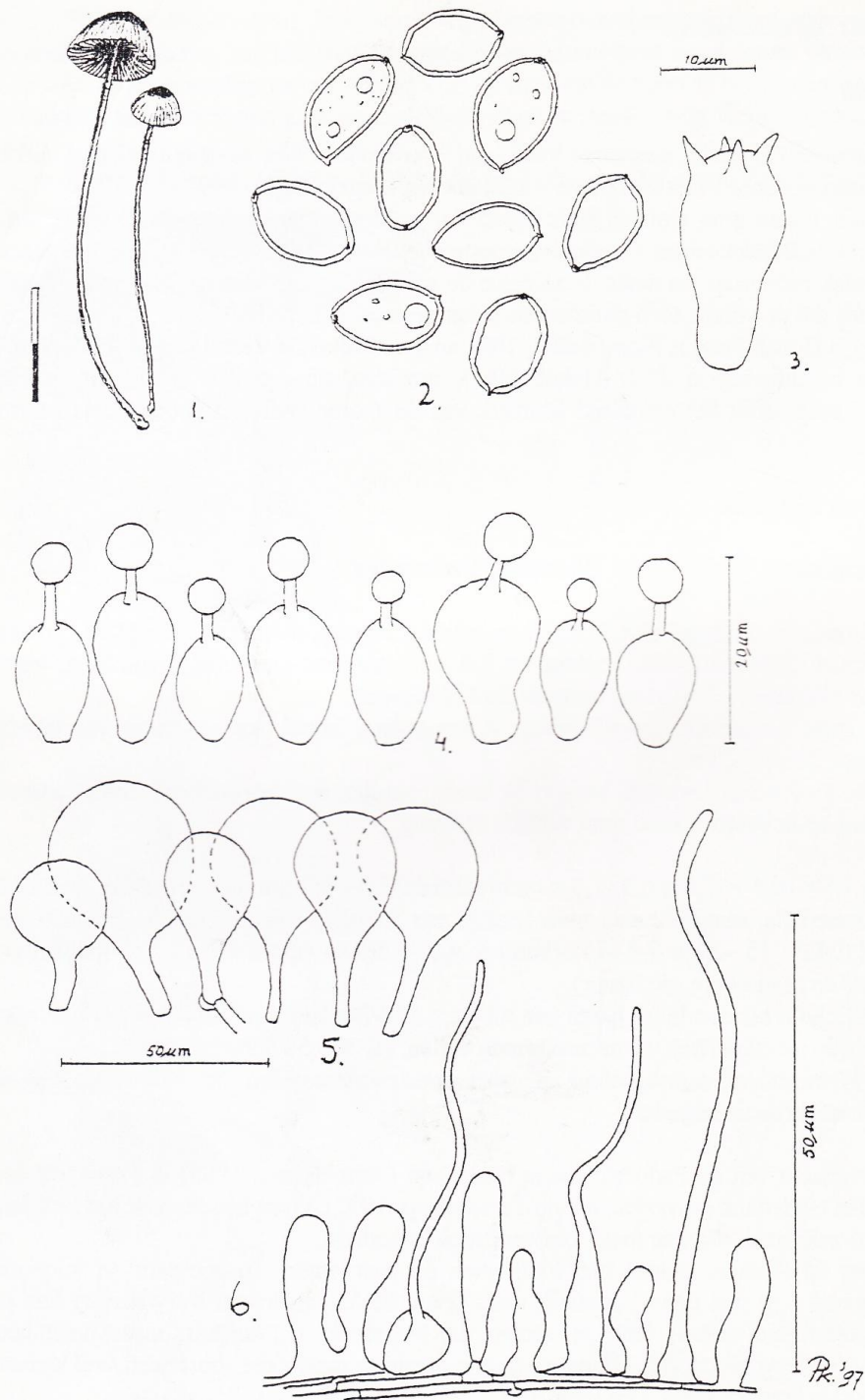
CHEILOCYSTIDEN: 15 -20 x 7,5 -11,5(buik) x 4,0 -5,0(7,0) (topdeel) µm, lecythiform (=buikig, met ±cilindrische hals en rond kopje, zie figuur).

STEELBEKLEDING: bestaande uit haren van tot ca. - 130 µm lange en 1,6 - 2,0 µm brede haren, met er tussen korte clavate tot cilindrisch, soms misvormde, cellen, ca. 30 - 50 x 9 - 14 µm.

HOEDHUID: Hymeniform, samengesteld uit sphaeropedunculate cellen, 30 - 60 x 18 - 37 µm. Gespen aanwezig. Ammoniakreactie negatief.

Volgens het Overzicht van de Paddestoelen in Nederland (Arnolds e.a., 1995) is *Conocybe lenticulospora* slechts éénmaal in Nederland gevonden, n.l. op Terschelling (1992), en zij is ook, naar het zich laat aanzien, in Duitsland uiterst zeldzaam. Watling meldt een vondst uit Schotland.

Enderle, Watling en Arnolds melden het voorkomen op paardemest. In hoeverre dit voor de vondst uit Cottessen het geval is, is niet geheel duidelijk maar zeker niet uit te sluiten. Verwisseling kan plaats vinden met andere soorten met ietwat hoekige sporen, bij voorbeeld *C. antipus*, maar deze heeft duidelijk caulocystiden welke lecythiform zijn. Of met *C. hexagonospora*, maar deze soort heeft veel kleinere sporen en is typisch voor oude brandplekken. Leg. 1691/091196/624334. P.K.

Figuur: *Conocybe lenticulospora* (1), met sporen (2), een basidium (3), cheilocystiden (4), hoedhuid (5) en steelbekleding bestaande uit haren en caulocystiden (6).